

FORSSAN KAUPUNKI

**FORSSAN VESIHUOLTOLIIKELAITOKSEN TILINPÄÄTÖS
2017**

SISÄLLYSLUETTELO

TILINPÄÄTÖS 2017

SISÄLLYSLUETTELO	1
1. Vesihuoltojohtajan katsaus	2
2. Olennaiset tapahtumat ja muutokset toiminnassa ja taloudessa	4
3. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	6
4. Ympäristötekijät	6
5. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä.....	6
6. Esitys tilikauden 2017 tuloksen käsittelystä	7
7. Talousarvion toteutumisvertailu	7
8. Tilinpäätöslaskelmat	14
9. Tilinpäätöksen liitetiedot	27

Forssan vesihuoltoliikelaitoksen tilinpäätös

Toimintakertomus

1. Vesihuoltojohtajan katsaus

Yleistä

Vuosi 2017 oli Forssan vesihuoltoliikelaitoksen 23. toimintavuosi kunnallisena liikelaitoksena. Vuoden 2017 aikana Forssan vesihuoltoliikelaitoksen vesijohtoverokoston jakelualueella laitoksen asiakkaat kärsivät verkostosta irronneen sakan aiheuttamista haitoista. Sakkaongelman hallinta edellytti pikaisia toimia mm. Paavolan paineenkorotusaseman uusimista ja varustamista erillisellä suodatuslaitteistolla. Vesiverkostosta irronneen sakan poistamiseksi verkostoa huuhdeltiin tehostetusti ja käynnistettiin Vieremän vedenkäsittelylaitoksen suunnittelu. Verkostoinvestoinnit painoutuivat Ojalanmäen alueen uudisrakentamiseen verkostosaneerausten jäädessä aikaisemmin vakiintunutta alemmalle tasolle.

Toimintavuoden aikana Forssassa päätettiin hulevesien hallinnan järjestämisestä. Forssan kaupungin ja Forssan vesihuoltoliikelaitoksen kesken sovitun mukaisesti kaupungin hallitus päätti kokouksessaan 10.4.2017, että Forssan vesihuoltoliikelaitos huolehtii hulevesistä niillä alueilla, joille se on rakentanut tai rakentaa hulevesiviemäriä. Kaupunki korvaa hulevesien hallinnasta aiheutuneet kustannukset aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Tällä järjestelyllä vesihuoltoliikelaitoksen hulevesien hallinnasta aiheutuneet kustannukset katetaan vesihuoltolain mukaisesti niin, että siihen ei käytetä vesi- ja viemärimaksuilla kerättyjä tuloja.

Forssan vesijohtoverkoston vuotoprosentti on hyvällä ja hallittavalla tasolla. Johtuen verkoston vuodoista ja huuhteluista, oli hukkaveden osuus 27,6 % verkostoon pumpatusta vesimäärästä. Veden myynti nousi vuoteen 2016 verrattuna 2,8 % ollen kuitenkin selvästi alemmalla tasolla vuoteen 2015 verrattuna, jolloin myynnin lasku oli 9,3 %.

Talous

Forssan vesihuoltoliikelaitoksen liikevaihto oli muutettua talousarviota hieman alhaisempi, mutta myös kulut olivat talousarviota pienemmät. Tilikauden 2017 ylijäämäksi muodostui 68 408 euroa ja se on 187 678 euroa muutettua talousarviota parempi. Materiaalikulut ja ostopalvelut alittivat talousarvion 71 961 eurolla ja henkilöstökulut olivat 108 002 euroa talousarviota pienemmät. Syynä tähän olivat eläköitymiset ja käyttöpäällikön irtisanoutuminen. Vesi- ja jätevesimaksut olivat lähikuntiin nähden samalla tasolla. Puhdistamoinvestointiin on otettu lainaa kaikkiaan 8 000 000 euroa ja sitä oli 31.12.2017 jäljellä 7 384 616 euroa. Vesihuoltoliikelaitoksen kassaa on vahvistettu kaupungin antamalla lyhytaikaisilla luotoilla, joita oli vuoden lopussa yhteensä 1 005 000 euroa. Lisäksi tilikauden 2017 aikana konsernitilin limiitti nostettiin 600 000 euroon. Limiittiä ei ollut käytössä vuoden lopussa. Tilikauden aikana tehtiin ennakkoimattomia investointeja mm. sakkaongelman hallitsemiseksi ja varat niihin järjesteltiin edellä kerrotulla tavalla. Forssan vesihuoltoliikelaitos tuloutti omistajalleen Forssan kaupungille hyväksytyn talousarvion mukaisesti 1 350 000 euroa.

Rakentaminen

Toimintavuoden aikana rakennettiin Ojalanmäen uudisaluetta yhteistyössä katu- ja viherlaitoksen kanssa. Rakennutettiin Kuulalaakerintien vesi- ja viemärijohdot ja jatkettiin omana työnä Viksbergin asuntoalueen vesihuoltosaneerausta. Tilikauden aikana suunniteltiin ja rakennettiin myös Jokioinen – Forssa varavesiyhteys, jolla saatiin vesihuollon varmuuteen merkittävä parannus.

Tulevia näkymiä

Vesimittareiden etäluennan myötä vesihuoltoliikelaitos on kehittänyt yhdessä alihankkijan kanssa nettipohjaista asiakasportaalia, jonka avulla laitoksen kuluttaja-asiakkaat voivat mm. laatia budjetin vedenkulutukselleen ja seurata sen toteutumista. Tavoitteena on myös etäluettavien mittareiden tuottamien vikahälytysten siirtyminen portaalin kautta asiakkaan tiedoksi. Portaalin käyttöönotto tapahtuu kevään 2018 aikana.

Portaan Kellarimäen vedenottamo ja siirtojohtolinja rakennetaan vuosien 2018 ja 2019 aikana Forssan toimiessa vastuukuntana Tammelan kunnan ollessa mukana hankkeessa. Ensimmäisessä vaiheessa Forssaan johdettavat vesimäärät ovat varsin pieniä ollen alle 10 % nykyisestä vedentarpeesta, mutta Kellarimäen vedentuotantoa on tarkoitus tehostaa hankkeen ns. toisessa vaiheessa tekopohjavettä muodostamalla.

Laitoksen talouden hoito kestävällä tasolla edellyttää jatkossa taksojen tarkistusta.

Kimmo Paakkonen
vesihuoltojohtaja

2. Olennaiset tapahtumat ja muutokset toiminnassa ja taloudessa

Laitoksen palvelutoiminta jatkui vakiintuneen käytännön mukaisena. Laitoksen omistajalleen maksamaa peruspääoman tuottoa pienennettiin 100.000 eurolla vuoden 2016 tasosta, mutta sen suuruus aiheuttaa edelleen haasteita taloudenpitoon.

Tilikauden 2017 ylijäämä oli 68 408 euroa ja se on 187 678 euroa hyväksyttyä talousarviota parempi. Koska liikevaihto oli 87 512 euroa alle talousarviossa hyväksytyn, johtuu hyvä tulos ennen kaikkea menokurista ja siitä, että tilikauden 2017 aikana ei tullut sellaisia laiterikkoja ja toimintahäiriöitä, jotka olisivat nostaneet tuloslaskelman kuluja. Jäteveden puhdistamon sähkönkulutus oli edelliseen vuoteen verrattuna korkeampi ja se johtui kaasumoottorin toimimattomuudesta. Moottori uusitaan vuonna 2018 hyväksytyn talousarvion mukaisesti.

Tilikauden 2017 aikana konsernitilin limiitti nostettiin 600 000 euroon.

Johtokunta

Forssan vesihuoltoliikelaitoksen 4-vuotinen johtokunta johtaa laitoksen toimintaa kunnanhallituksen alaisuudessa. Johtokunta koostuu 5 jäsenestä. Asiat esitteli Forssan vesihuoltojohtaja Kimmo Paakkonen.

Vuoden 2017 aikana käytiin kunnallisvaalit 9.4.2017 ja johtokunta uudistui.

31.5.2017 asti toimineen johtokunta kokoontui 4 kertaa ja käsitteli 25 pykälää.

Johtokunnan jäsenet ja varajäsenet	(suluissa osallistuminen)
Jorma Peltto-Huikko, pj (4)	(Jari Hämäläinen)
Riikka Kinnunen (3)	(Irja Von Hertzen)(1)
Janne Vuorenmaa (4)	(Veikko Haavisto)
Ansa Mikkola (4)	(Marketta Sandberg)
Antero Koskenoja (4)	(Tapio Virtanen)

Johtokunnan kokoukseen on voinut johtosäännön mukaan osallistua seuraavat henkilöt: kaupunginhallituksen pj. Mika Penttilä, kaupunginhallituksen nimeämä edustaja Ilkka Jönepalo (varalla Eino Järvinen), kaupunginjohtaja Jari Kesäniemi, tekninen johtaja Antti Heinilä. 2017 yhteen kokoukseen osallistui kaupunginjohtajan sijainen, talousjohtaja Leena Järvenpää.

1.6.2017 alkaen uusi johtokunta kokoontui 8 kertaa ja käsitteli 43 pykälää.

Johtokunnan jäsenet ja varajäsenet	(suluissa osallistuminen)
Riikka Kinnunen, pj (8)	(Irina Kujanpää)
Janne Vuorenmaa (8)	(Jukka Sipponen)
Antero Koskenoja (8)	(Eero Koivisto)
Mari Penttilä (6)	(Anu Puranen)
Anne-Mari Aalto (7)	(Marjut Kallioinen) (1)

Johtokunnan kokoukseen on voinut johtosäännön mukaan osallistua seuraavat henkilöt: kaupunginhallituksen pj. Kaisa Lepola, kaupunginhallituksen nimeämä edustaja Ilkka Jo-

enpalo (varalla Matti Uutela), kaupunginjohtaja Jari Kesäniemi ja tekninen johtaja Antti Heinilä.

Johtokunta käsitteli talousarvion ja toimintasuunnitelmien sekä talouden toteutumisseurannan lisäksi kertomusvuoden kokouksissaan mm. seuraavia asioita:

- Selvitys Tammelan ja Forssan vedenhankinnan yhteistyön mahdollisuudesta
- Kojjärven alueen Jätevesiosuuskunnan toiminnan ja talouden järjestelyt
- Matkun vesiosuuskunnan toiminnan ja talouden järjestelyt
- Jokioinen – Forssa yhdysvesijohdon rakentaminen
- Puhdasvesiverkon häiriöt kesällä 2017
- Käyttöpäällikön palkkaaminen

Henkilöstö

Toimisto

Hakonen Sini	projektityöntekijä
Hannula Sanna-Maija	vesihuoltosihteeri
Karhu Eija	vesihuoltosihteeri
Lindström Jorma	suunnittelupäällikkö
Nummela Heli	vesihuoltosihteeri
Paakkonen Kimmo	vesihuoltojohtaja
Yli-Väärälä Mari	vesihuoltosihteeri

Vesilaitos ja verkosto

Fagerström Pentti	putkiasentaja	
Jyly Mika	putkiasentaja	
Koskenoja Olli	putkiasentaja	
Kossila Tomi	putkiasentaja	
Lindström Seppo	putkiasentaja	1.9.2017 alkaen eläkkeellä
Nikkanen Topi	huuhteluauton kuljettaja	
Seppänen Henri	putkimestari	
Simola Esa	käyttötekniikko	1.5.2017 alkaen eläkkeellä
Viitanen Jarmo	työpäällikkö	
Virtanen Markku	putkiasentaja	
Vähä-Pietilä Tero	putkiasentaja	

Jätevedenpuhdistamo

Halme Erkki	laitosmies	1.7.2017 alkaen eläkkeellä
Jokikunnas Kalle	prosessinhoitaja	
Leinonen Hannu	sähkömestari	
Lindstedt Pirkko	laborantti	
Mäki Antti	käyttöpäällikkö	1.10.2017 irtisanoutunut
Suojoki Petri	prosessinhoitaja	
Vähämäki Jani	erikoisammattimies	

Henkilökunnan työpaikkakokouksia järjestettiin kertomusvuonna 2 kertaa.

Henkilökuntaa oli yhteensä 21, joista määräaikaisia 3 ja osa-aikaisia 1.

Maksetut palkat ja palkkiot: 1 039 461 euroa (2016: 1 096 410 euroa). Sisältää investointeihin aktivoidut palkat.

3. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Merkittävin toimintariski liittyy talousveden puhtauteen ja sitä kautta ihmisten terveyteen ja elintarviketeollisuuden toimintaan. Vakavimmin talousveden puhtautta uhkaa pohjaveden saastuminen. Saastumisen vaara liittyy mm. liikenteeseen, jossa jokainen vaarallista kemikaalia sisältävä kuljetus pohjavesialueella muodostaa onnettomuustilanteessa suuren riskin. Vanhat ympäristöpäästöt ovat piilevinä ennalta arvaamattomia. Niiden olemassaolo voi joskus realisoitua. Jätevesien joutuminen pohjaveteen on jossain määrin myös mahdollista. Jäteveden puhdistuksessa toimintahäiriö uhkaa vesistöä. Kaikissa toteutuvissa onnettomuuksissa ovat mukana myös taloudelliset tappiot. Myös maine saattaa tahraantua pitkäksi aikaa. Suurasiakkaan menettäminen tietäisi toimintojen sopeuttamista alentuneeseen liikevaihtoon.

22.8.2014 vesihuoltolain muuttamisesta annetun lain mukaisesti hulevesien järjestämisestä aiheutuneet kustannukset on vesihuoltolain edellyttämistä tilinpäätöksen liitetiedoista ilmenevästi eriytetty vesihuoltoliikelaitoksen tilinpäätöksestä. Hulevesiverkoston rakentamisesta aiheutuneet investointikulut on kirjattu hulevesirahoituslaskelmassa esitetyksi ja käyttötalouden kulut on kohdennettu tiliöimällä kuluista aiheuttamisperiaatteella toteutuneen mukaisesti sellaisenaan ne kulut, jotka kohdentuvat yksiselitteisesti suoraan hulevesiin. Aiheuttamisperiaatteen mukaisesti toteutuneet kulut on laskutettu Forssan kaupungin katu- ja viherlaitokselta. Hulevesipoistojen osuuden on kaupunki korvannut tukemalla vesihuoltoliikelaitoksen hulevesi-investointeja poistoja vastaavalla euromäärällä. Taseeseen on otettu myös alv-saamiset ja ostovelat sekä korottomat velat kunnalta ja jäännöspääomalla erät on tasattu.

4. Ympäristötekijät

Jäteveden puhdistuksessa ja veden hankinnassa toimitaan ympäristöluvan ehtojen puitteissa. Ympäristöviranomaisen valvoo molempia toimia. Aiheutetusta ympäristövahingosta on aiheuttaja korvausvastuussa. Kertomusvuonna ei maksettu vahingonkorvauksia.

5. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Vesihuoltolaitosten toiminta on yksityiskohtiaan myöten säänneltyä. Sääntely pitää sisällään rakenteita, jotka toimivat sisäisen valvonnan kannalta hyvin. Keskeinen tekijä on avoimuus toiminnoissa. Forssan vesihuoltoliikelaitos noudattaa Forssan kunnan sisäisen valvonnan yleisohjetta. Seuraavassa luettelossa mainitaan joitakin laitoksen toimintojen sisään rakentuneista käytännöistä, jotka toimivat samalla sisäisen valvonnan välineinä:

Talouteen liittyvät käytännöt

– talousarvio, hankintamenettely, laskujen hyväksymismenettely, toiminnan vakuuttaminen. Talouden kehittymistä seurataan jokaisessa johtokunnan kokouksessa.

Toimintaan liittyvät käytännöt

– johtamiseen liittyvät säännöt, johtokuntatyö ja johtaminen, tilintarkastus, valvontaviranomaiset, varallaolojärjestelmä, varautuminen.

6. Esitys tilikauden 2017 tuloksen käsittelystä

Liikelaitoksen ylijäämä ennen varauksia on 29 965,23 euroa.

Johtokunta esittää, että tilikauden ylijäämä ennen varauksia 29 965,23 euroa käsitellään seuraavasti:

1. tuloutetaan tehtyä poistoeroa suunnitelman mukaan 38 442,85 euroa
2. tilikauden ylijäämään kirjataan 68 408,08 euroa

7. Talousarvion toteutumisvertailu

Toiminnan kuvaus

Tehtävänä on huolehtia vesihuoltolain mukaisesta vedenhankinnasta ja viemäroinnistä toiminta-alueella ja toimittaa erikseen sovitut vesihuoltopalvelut toiminta-alueen ulkopuolella sijaitseville liittyjille.

Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen

Korvaus liikelaitokseen sijoitetusta pääomasta 1,35 miljoonaa euroa toteutui.

Valtuuston asettaman tavoitteen mukaisesti selvitettiin Kojjärven alueen jätevesiosuuskunnan toimintamahdollisuudet ja tarvittavat järjestelyt. Valtuusto käsitteli asiaa ja hyväksyi kokouksessaan 13.11.2017 jätevesiosuuskunnan liiketoiminnan, omaisuuden ja velkojen siirtymisen Forssan vesihuoltoliikelaitokselle 1.7.2018.

Selvitys seudullisen vesihuoltoyhtiön perustamisesta tuli saada valmiiksi vuoden 2017 aikana. Tavoite saavutettiin. Yhtiöselvitys suositti, että Forssa toimii vastuukuntana ja Tammela korvaa kulut vesivarausten mukaisesti. Kuntien välinen sopimus on valmiste- lussa.

Investoinnit valtuuston 11.12.2017 tekemän päätöksen (§ 99) mukaisesti enintään 1.350.000 euroa. Toteuma ylittyi ollen 1.399.539 euroa. Toteumassa on huomioitu Forssan kaupungin maksama vesihuoltoliikelaitoksen hulevesipoistojen määrää vastaava investointituki. Verkostoinvestointien osalta toteutuma oli 1.184.720 euroa ja muut investoinnit olivat yhteensä 305.139 euroa. Kaikkiaan investointeja tehtiin 1.489.859 eurolla.

Aktiivinen talouden seuranta ja ennakointi. Talouden kuukausiseuranta toteutui. Talouden seuranta ja ennakointia jatketaan samaan tapaan myös vuonna 2018.

Johtokunnan asettamien tavoitteiden toteutuminen

Talousveden laadun pitäminen vaatimusten mukaisena

Vedenottamoiden raakavesiä ja asiakkaille toimitetun talousveden laatua tarkkailtiin valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Talousvesi täytti laatuvaatimukset muilta osin, mutta vesiverkostosta irronnut sakka aiheutti haittaa vedenjakeluun ajoittain koko jakeluverkon alueella painottuen Talsoilan, Paavolan, Tölön ja Viksbergin asuinalueille. Häiriön seurauksena vesijohtoverkostoa huuhdeltiin tehostetusti. Haitan poistamiseksi rakennettiin suodatinlaitteisto Paavolan uusitun paineenkorotusaseman yhteyteen.

Puhdistetun jäteveden laadun pitäminen vaatimusten mukaisena

Jätevesiä tarkkailtiin jätevesien ympäristöluvuissa edellytettyjen jätevesitarkkailuohjelmien mukaisesti.

Sortohaan jäteveden puhdistamalla päästiin lupaehtojen mukaisiin puhdistustuloksiin kaikilla neljällä laskentajaksolla. Syksyn hulevedet yhdessä muun kuormituksen kanssa aiheuttivat haasteita.

Vesihuollon toimintavarmuuden ylläpito

Toimintavarmuuden ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi toteutettiin mm. seuraavat toimenpiteet:

- yhdysvesijohtolinja Särkilammin vedenottamo, Jokioinen – Vieremän vedenottamo, Forssa.
- Paavolan paineenkorotusaseman uusiminen ja varustaminen suodatinlaitteistolla.
- Vieremän vedenkäsittelylaitoksen suunnittelun käynnistäminen

Vuotovesien vähentäminen

Vesijohtoa uusittiin Siurilankadulla 690 m. Yhdysvesijohtolinja Jokioinen – Forssa rakennettiin uutta vesijohtoa 2780 m. Vuoden 2017 aikana saneerattiin ja rakennettiin kaikkiaan 4 668 m vesijohtoa, 1916 m viemäriä ja 1187 m hulevesiviemäriä. Vesijohtoverkon lisäys oli 3965 m ja viemäriverkoston lisäys oli 3051 m.

Uudisrakentaminen

Uudella kaava-alueella (Ojalanmäki III A) rakennettiin uutta vesijohtoa 532 m, viemäriä 400 m ja hulevesiviemäriä 625 m.

Kuulalaakerintiellä rakennettiin uutta vesijohtoa 560 m, viemäriä 1004 m ja hulevesiviemäriä 560 m.

VERTAILULASKELMAT

Tuloslaskelma	ALKUPERÄI- NEN TA 2017	TA-MUU- TOKSET	MUUTETTU TA 2017	TOTEUTUMA	POIKKEAMA
Liikevaihto	6 900 000	-700 000	6 200 000	6 112 488	-87 512
Liiketoiminnan muut tuotot			0	22 164	22 164
Tuet ja avustukset			0	28 236	28 236
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	920 000		920 000	821 434	98 566
Palvelujen ostot	810 000		810 000	836 605	-26 605
Henkilöstökulut			0		
Palkat ja palkkiot	1 050 000		1 050 000	970 449	79 551
Henkilösivukulut	<u>299 270</u>	<u>0</u>	<u>299 270</u>	<u>270 819</u>	<u>28 451</u>
Eläkekulut	248 930		248 930	224 729	24 201
Muut henkilösivukulut	50 340		50 340	46 090	4 250
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	1 680 000		1 680 000	1 669 681	10 319
Liiketoiminnan muut kulut	140 000		140 000	108 107	31 893
LIIEKEYLIJÄÄMÄ	2 000 730	-700 000	1 300 730	1 485 792	185 062
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	<u>-1 458 000</u>	<u>0</u>	<u>-1 458 000</u>	<u>-1 455 827</u>	<u>2 173</u>
Muut rahoitustuotot	4 000		4 000	3 341	-659
Kunnalle maksetut korkokulut	112 000		112 000	108 950	3 050
Korvaus peruspääomasta	1 350 000		1 350 000	1 350 000	0
Muut rahoituskulut			0	218	-218
YLIJÄÄMÄ ENNEN VARAUKSIA	542 730	-700 000	-157 270	29 965	187 235
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	38 000		38 000	38 443	443
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	580 730	-700 000	-119 270	68 408	187 678

Investoinnit	ALKUPERÄI- NEN TA 2017	TA-MUU- TOKSET	MUUTETTU TA 2017	TOTEUTUMA	POIKKEAMA
Menot	1 000 000	350 000	1 350 000	1 489 859	-139 859
Tulot			0	90 320	90 320
Netto	-1 000 000	-350 000	-1 350 000	-1 399 539	-49 539

Rahoituslaskelma	ALKUP. TA 2017	TA-MUU- TOKSET	MUUTETTU TA 2017	TOTEU- TUMA	POIK- KEAMA
Toiminnan rahavirta	2 222 730	-700 000	1 522 730	1 692 116	169 386
Liikeliikettä	2 000 730	-700 000	1 300 730	1 485 792	185 062
Poistot ja arvonalentumiset	1 680 000		1 680 000	1 669 681	-10 319
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 458 000		-1 458 000	-1 455 827	2 173
Tulorahoituksen korjauserät	0		0	-7 531	-7 531
Investointien rahavirta	-1 000 000	-350 000	-1 350 000	-1 392 008	-42 008
Investointimenot	-1 000 000	-350 000	-1 350 000	-1 489 859	-139 859
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0		0	88 349	88 349
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot			0	9 502	9 502
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 222 730	-1 050 000	172 730	300 108	127 378
Rahoituksen rahavirta					
Lainakannan muutokset	-410 256	0	-410 256	-105 256	305 000
Kunnalta saat. pitkäaik. lainojen väh.	-410 256		-410 256	-410 256	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta			0	305 000	305 000
Muut maksuvalmiuden muutokset	-570 000	0	-570 000	-799 300	-229 300
Rahoituksen rahavirta	-980 256	0	-980 256	-904 556	75 700
					0
Rahavarojen muutos	242 474	-1 050 000	-807 526	-604 447	203 079

Vertailulaskelmat

Tuotot: Sekä talousvesi- että jätevesimäärät laskivat hieman edelliseen vuoteen verrattuna.

Asumiskäyttö

Monissa kerrostaloissa ja rivitaloissa tehty uudistukset tuovat säästöjä vedenkulutukseen, siten ns. tavanomainen uudisrakentaminen (2017: 6 kiinteistöliittymää) ei näy laskutettavan vesimäärän lisääntymisenä. Asumiskäytön osuus laski 3 % -yksikköä vuoden 2016 tasosta ja oli 42 % kokonaisvedenjakelusta.

Teollisuus ja palvelut

Laskutetusta vesi- ja jätevesimäärästä teollisuuslaitosten ja liike-elämän osuus on 45 % ja kaupunkikonsernin osuus on 8 %. Tammelan kunnan osuus Sortohaan jäteveden puhdistamolla käsitellystä ja laskutetusta jätevesistä oli 15 %. Tammelan jätevesien mitattu jätevesimäärä sisältää hulevedet.

Teollisuudelta ja palvelutoimelta laskutettavat määrät pyritään budjetoidaan varovaisesti, koska kausiluonteisuus ym. tuotannon sopeuttamiset vaikuttavat myös vedenkulutukseen.

Kulut: **Palvelujen ostot** (836 605 euroa). Toimisto- ja asiantuntijapalveluita käytettiin 239 587 eurolla. Asiantuntijapalvelujen, tietoliikennekustannusten sekä talous- ja palkkahallinnon hoitamisen lisäksi tähän ryhmään kirjataan mm. vakuutukset, koulutus, posti- ja puhelinkulut sekä työterveyspalvelut. Ostopalveluina hoidetaan myös mm. talousvesi- ja jätevesianalyysit, jotka teetetään akreditoidussa laboratoriossa. Erilaisia koneiden ja laitteiden, tietojärjestelmien, verkoston, vedenottamoiden ja jäteveden puhdistamon huolto- ja ylläpitopalveluihin kului varoja 214 250 euroa.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat (821 434 euroa). Tästä noin 299 061 euroa koostuu sähkökuluista, joista jäteveden puhdistuksen osuus on 195 895 euroa. Energiansäästöön tähtäävät toimet ovat olleet mukana sekä jokapäiväisessä työssä että investointien suunnittelussa. Esim. pumppaamoiden säännöllinen huolto, pumppauksen optimointi ja vuotovesien vähentäminen pienentävät energian tarvetta jäteveden siirrossa ja käsittelyssä.

Kemikaaleja tarvitaan lähinnä jäteveden puhdistusprosessissa, mutta myös vedenottamoilla. Kemikaalikulut v. 2017 olivat yhteensä 148 367 euroa. Koneita, kalustoa ja verkoston osia hankittiin tarpeen mukaan. Vesilaitoksen toimiston ja eri työpisteiden toimistokoneet ja –ohjelmat on pyritty pitämään ajanmukaisina.

Liiketoiminnan muut kulut (108 107 euroa). Kulut koostuvat lähinnä maa- ja vesialuevuokrista, toimitilavuokrista sekä koneiden ja laitteiden vuokrista (yhteensä 82 764 euroa). Lisäksi erässä ovat mukana autoverot, luottotappiot (895 euroa) sekä muut kulut (10 478 euroa), joita ovat mm. perintäkulut.

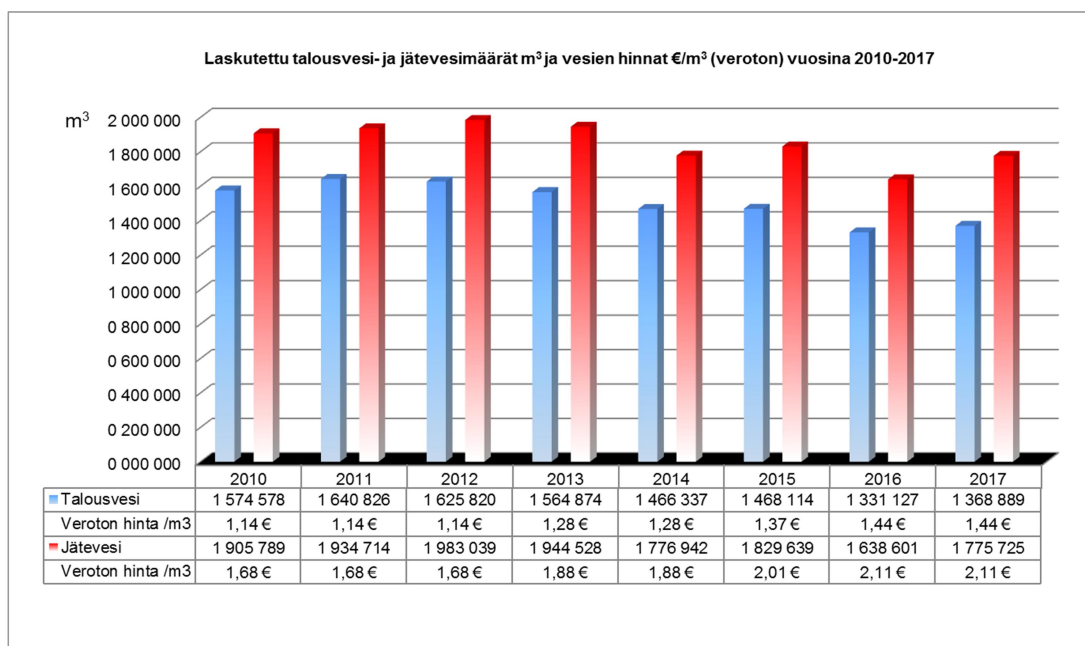
Rahoitustuotot ja -kulut:

Tuloutus oli suunnitelman mukainen (1 350 000 euroa).

Poistot: Toteutuma oli 1 669 681 euroa, joka on 10 319 euroa alle talousarviossa hyväksytyn.

Palvelujen myynti:

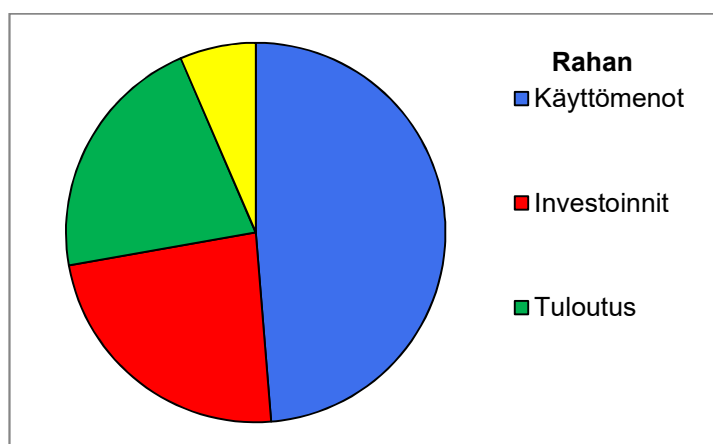
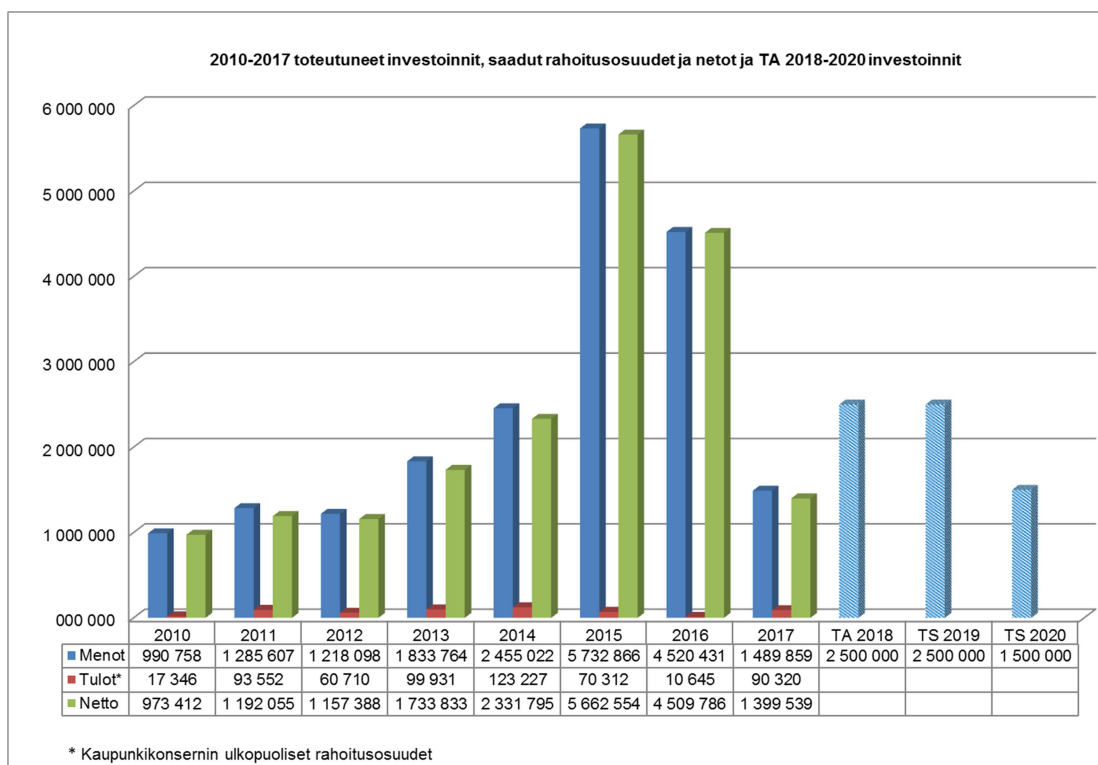
Uusia kiinteistöjä liitettiin 2017 aikana laitoksen verkostoon 6 kpl. Liittymismaksuja saatiin yhteensä 62 971 euroa (2016: 26 711 euroa). Liittymismaksut olivat arvonnäköverollista myyntiä.

Laskutettu talousvesi- ja jätevesimäärä (m³) rakennustyypeittäin

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Omakotitalot	18 %	18 %	18 %	17 %	18 %	17 %
Kerros- ja rivitalot	29 %	30 %	28 %	27 %	27 %	25 %
Teollisuus- ja liike-elämä	44 %	41 %	38 %	45 %	44 %	45 %
Vesiyhtymät	1 %	1 %	2 %	1 %	2 %	2 %
Valtionlaitokset, sairaala, seurakunta	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %
Kaupungin koulut ja muut laitokset	6 %	7 %	6 %	7 %	6 %	8 %
Muut	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	1 %

Investoinnit (2017)

Investointien erittely (2017)

Verkon saneeraukset	
Vesijohtoverkosto	617 415 €
Viemäriverkosto	341 377 €
Hulevesiverkosto	225 928 €
Vesimittareiden etäluent	36 124 €
Puhdistamon koneet ja laitteet	133 640 €
Keskeneräiset hankkeet	103 603 €
Koneet ja kalusto	31 770 €
Yhteensä	1 489 859 €

8. Tilinpäätöslaskelmat

TULOSLASKELMA JA TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto	6 081 725,02	5 999 969,36
Liiketoiminnan muut tuotot	39 760,95	23 181,01
Tuet ja avustukset kunnalta	10 639,00	
Materiaalit ja palvelut	<u>-1 627 276,12</u>	<u>-1 589 669,41</u>
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-790 670,69	-770 134,70
Palvelujen ostot	-836 605,43	-819 534,71
Henkilöstökulut	<u>-1 241 268,38</u>	<u>-1 360 266,27</u>
Palkat ja palkkiot	-970 449,22	-1 036 949,49
Henkilösivukulut	<u>-270 819,16</u>	<u>-323 316,78</u>
Eläkekulut	-224 728,67	-258 379,83
Muut henkilösivukulut	-46 090,49	-64 936,95
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 669 681,48	-1 431 912,76
Liiketoiminnan muut kulut	-108 106,80	-111 086,50
LIIEKEYLIJÄÄMÄ	1 485 792,19	1 530 215,43
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	<u>-1 455 826,96</u>	<u>-1 566 173,95</u>
Muut rahoitustuotot	3 341,09	4 057,53
Kunnalle maksetut korkokulut	-108 949,58	-120 208,90
Korvaus peruspääomasta	-1 350 000,00	-1 450 000,00
Muut rahoituskulut	-218,47	-22,58
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ) ENNEN VARAUKSIA	29 965,23	-35 958,52
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	38 442,85	40 646,26
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	<u>68 408,08</u>	<u>4 687,74</u>
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Sijoitetun pääoman tuotto, % *	7,4	7,9
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, % *	7,4	7,9
Voitto, %	0,5	-0,6

* Tunnusluvun vertailtavuutta liikelaitosten kesken voi heikentää se, että pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvo saattaa poiketa olennaisesti käyvästä arvosta.
Vesihuoltoliikelaitoksen omaisuuden nykyarvo poikkeaa olennaisesti taseen arvoista.

TULOSLASKELMA, vesi- ja viemärlaitostoiminta		1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto		6 081 725,02	5 999 969,36
Liiketoiminnan muut tuotot		39 760,95	23 181,01
Materiaalit ja palvelut		-1 625 737,12	-1 551 555,05
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-790 670,69	-763 730,67
Palvelujen ostot		-835 066,43	-787 824,38
Henkilöstökulut		-1 232 888,38	-1 259 807,26
Palkat ja palkkiot		-963 831,51	-960 791,80
Henkilösivukulut		-269 056,87	-299 015,46
Eläkekulut		-223 352,22	-239 045,25
Muut henkilösivukulut		-45 704,65	-59 970,21
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot		-1 594 755,64	-1 360 994,61
Liiketoiminnan muut kulut		-107 386,80	-106 070,64
LIIKEYLIJÄÄMÄ		1 560 718,03	1 744 722,81
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		-1 455 826,96	-1 566 173,95
Muut rahoitustuotot		3 341,09	4 057,53
Kunnalle maksetut korkokulut		-108 949,58	-120 208,90
Korvaus peruspääomasta		-1 350 000,00	-1 450 000,00
Muut rahoituskulut		-218,47	-22,58
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ) ENNEN VARAUKSIA		104 891,07	178 548,86
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		38 442,85	40 646,26
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)		143 333,92	219 195,12
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT			
Sijoitetun pääoman tuotto, %	*	8,1	9,5
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	*	8,1	9,5
Voitto, %		1,7	3,0

* Tunnusluvun vertailtavuutta liikelaitosten kesken voi heikentää se, että pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvo saattaa poiketa olennaisesti käyvästä arvosta.
Vesihuoltoliikelaitoksen omaisuuden nykyarvo poikkeaa olennaisesti taseen arvoista.

TULOSLASKELMA, hulevesi**1.1.-31.12.2017****1.1.-31.12.2016**

Tuet ja avustukset kunnalta	10 639,00	
Materiaalit ja palvelut	<u>-1 539,00</u>	<u>-38 114,36</u>
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,00	-6 404,03
Palvelujen ostot	-1 539,00	-31 710,33
Henkilöstökulut	<u>-8 380,00</u>	<u>-100 459,01</u>
Palkat ja palkkiot	-6 617,71	-76 157,69
Henkilösivukulut	<u>-1 762,29</u>	<u>-24 301,32</u>
Eläkekulut	-1 376,45	-19 334,58
Muut henkilösivukulut	-385,84	-4 966,74
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-74 925,84	-70 918,15
Liiketoiminnan muut kulut	-720,00	-5 015,86
LIIKEYLIJÄÄMÄ	-74 925,84	-214 507,38
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	<u><u>-74 925,84</u></u>	<u><u>-214 507,38</u></u>

LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT, hulevesi

Sijoitetun pääoman tuotto, %	*	-8,3	-26,2
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	*	-8,3	-26,2

RAHOITUSLASKELMA**1.1.-31.12.2017****1.1.-31.12.2016****Toiminnan rahavirta**

	<u>1 692 115,79</u>	<u>1 392 954,24</u>
Liikelylijäämä	1 485 792,19	1 530 215,43
Poistot ja arvonalentumiset	1 669 681,48	1 431 912,76
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 455 826,96	-1 566 173,95
Tulorahoituksen korjauserät	-7 530,92	-3 000,00

Investointien rahavirta

	<u>-1 392 007,73</u>	<u>-4 509 786,33</u>
Investointimenot	-1 489 858,51	-4 523 431,47
Rahoitusosuudet investointimenoihin	88 349,17	10 645,14
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 501,61	3 000,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	300 108,06	-3 116 832,09

Rahoituksen rahavirta**Lainakannan muutokset**

	<u>-105 256,00</u>	<u>1 994 872,00</u>
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	0,00	1 500 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	-410 256,00	-205 128,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	305 000,00	700 000,00

Muut maksuvalmiuden muutokset

	<u>-799 299,55</u>	<u>89 902,10</u>
Vaihto-omaisuuden muutos	13 056,29	6 452,76
Saamisten muutos kunnalta	-80 667,33	376 199,84
Saamisten muutos muilta	-308 082,43	235 323,69
Korottomien velkojen muutos kunnalta	327 024,40	18 101,88
Korottomien velkojen muutos muilta	-750 630,48	-546 176,07

Rahoituksen rahavirta

	-904 555,55	2 084 774,10
--	-------------	--------------

Rahavarojen muutos

	<u>-604 447,49</u>	<u>-1 032 057,99</u>
--	--------------------	----------------------

Rahavarat 31.12.

267 887,57

872 335,06

Rahavarat 1.1.

872 335,06

1 904 393,05

Rahavarojen muutos

-604 447,49

-1 032 057,99

LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €

-9929,2

-10 351,1

Investointien tulorahoitus, %

121,3

30,9

Lainanhoitokate

1,7

1,7

Kassan riittävyys, pv

15,4

34,0

Quick ratio

0,3

0,4

Current ratio

0,4

0,5

	1.1.- 31.12.2017	1.1.- 31.12.2016
RAHOITUSLASKELMA, vesi- ja viemärlaitostoiminta		
Toiminnan rahavirta	<u>1 692 115,79</u>	<u>1 536 543,47</u>
Liikelylijäämä	1 560 718,03	1 744 722,81
Poistot ja arvonalentumiset	1 594 755,64	1 360 994,61
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 455 826,96	-1 566 173,95
Tulorahoituksen korjauserät	-7 530,92	-3 000,00
Investointien rahavirta	<u>-1 247 394,90</u>	<u>-4 413 029,60</u>
Investointimenot	-1 263 930,38	-4 424 497,34
Rahoitusosuudet investointimenoihin	7 033,87	8 467,74
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	9 501,61	3 000,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	444 720,89	-2 876 486,13
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset	<u>-105 256,00</u>	<u>1 994 872,00</u>
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalta	0,00	1 500 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	-410 256,00	-205 128,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	305 000,00	700 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	<u>-797 366,50</u>	<u>91 724,12</u>
Vaihto-omaisuuden muutos	13 056,29	6 452,76
Saamisten muutos kunnalta	-80 667,33	376 199,84
Saamisten muutos muilta	-308 082,43	235 323,69
Korottomien velkojen muutos kunnalta	327 024,40	20 680,27
Korottomien velkojen muutos muilta	-748 697,43	-546 932,44
Rahoituksen rahavirta	-902 622,50	2 086 596,12
Rahavarojen muutos	<u><u>-457 901,61</u></u>	<u><u>-789 890,01</u></u>
 Rahavarat 31.12.	1 006 085,17	1 463 986,78
Rahavarat 1.1.	1 463 986,78	2 253 876,79
Rahavarojen muutos	-457 901,61	-789 890,01
 LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Investointien tulorahoitus, %	135,2	34,9
Lainanhoitokate	1,7	3,6
Kassan riittävyys, pv	60,2	65,1
Quick ratio	0,3	0,4
Current ratio	0,4	0,5

RAHOITUSLASKELMA, hulevesi**1.1.-31.12.2017****1.1.-31.12.2016****Toiminnan rahavirta**0,00-143 589,23

Liikelyljäämä

-74 925,84

-214 507,38

Poistot ja arvonalentumiset

74 925,84

70 918,15

Investointien rahavirta-144 612,83-96 756,73

Investointimenot

-225 928,13

-98 934,13

Rahoitusosuudet investointimenoihin

81 315,30

2 177,40

Toiminnan ja investointien rahavirta-144 612,83-240 345,96**Rahoituksen rahavirta****Muut maksuvalmiuden muutokset**-1 933,05-1 822,02

Korottomien velkojen muutos kunnalta

0,00

-2 578,39

Korottomien velkojen muutos muilta

-1 933,05

756,37

Rahoituksen rahavirta

-1 933,05

-1 822,02

Rahavarojen muutos-146 545,88-242 167,98

Rahavarat 31.12.

-738 197,60

-591 651,72

Rahavarat 1.1.

-591 651,72

-349 483,74

Rahavarojen muutos

-146 545,88

-242 167,98

LIKELAITOKSEN TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT:

Sijoitetun pääoman tuotto, % = $(\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle maksetut korkokulut} + \text{Muille maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Sijoitettu korollinen vieras pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaeht. varaukset})$

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, % = $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä} + \text{Kunnalle maksetut korkokulut} + \text{Korvaus peruspääomasta}) / (\text{Oma pääoma} + \text{Lainat kunnalta} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset})$

Voitto, % = $100 * (\text{Yli-/alijäämä ennen varauksia} / \text{Liikevaihto})$

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä = Rahoituslaskelman välituloksen kertymä tilinpäätösvedeltä ja neljältä edelliseltä vedeltä

Investointien tulorahoitus, % = $(\text{Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} - \text{Tuloverot}) / \text{Investointien omahankintameno}$

Lainanhoitokate = $(\text{Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä} + \text{Poistot ja arvonalentumiset} + \text{Korkokulut} - \text{Tuloverot}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$
Korkokulujen lisäksi kaavaan on otettu mukaan korvaus peruspääomasta.

Kassan riittävyys (pv) = $365 \text{ pv} * \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Quick ratio = $(\text{Rahat ja pankkisaamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Current ratio = $(\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset} + \text{Rahoitusarvopaperit} + \text{Rahat ja pankkisaamiset}) / (\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste, % = $100 * (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, % = $100 * (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä) = $\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Lainakanta 31.12. = $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Lainasaamiset 31.12. = $\text{Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset}$

TASE

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT	21 124 396,57	21 394 539,40
Aineettomat hyödykkeet	<u>553 798,33</u>	<u>664 232,29</u>
Muut pitkävaikutteiset menot	553 798,33	664 232,29
Aineelliset hyödykkeet	<u>20 556 218,24</u>	<u>20 715 927,11</u>
Maa- ja vesialueet	56 342,24	56 342,24
Rakennukset	4 792 305,07	5 022 269,32
Kiinteät rakenteet ja laitteet	15 259 974,94	15 193 671,29
Koneet ja kalusto	112 462,61	212 114,25
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	335 133,38	231 530,01
Sijoitukset	<u>14 380,00</u>	<u>14 380,00</u>
Muut saamiset	14 380,00	14 380,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 272 081,82	1 500 835,84
Vaihto-omaisuus	<u>143 381,84</u>	<u>156 438,13</u>
Aineet ja tarvikkeet	143 381,84	156 438,13
Saamiset	<u>860 812,41</u>	<u>472 062,65</u>
Lyhytaikaiset saamiset	<u>860 812,41</u>	<u>472 062,65</u>
Myyntisaamiset	646 988,55	303 569,72
Saamiset kunnalta	101 378,16	20 710,83
Siirtosaamiset	112 445,70	147 782,10
Rahat ja pankkisaamiset	267 887,57	872 335,06
	<u>22 396 478,39</u>	<u>22 895 375,24</u>

TASE

VASTATTAVAA	31.12.2017	31.12.2016
OMA PÄÄOMA	11 535 104,48	11 466 696,40
Peruspääoma	6 386 237,96	6 386 237,96
Edellisten tilikausien ylijäämä	5 080 458,44	5 075 770,70
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	68 408,08	4 687,74
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	286 504,25	324 947,10
Poistoero	286 504,25	324 947,10
VIERAS PÄÄOMA	10 574 869,66	11 103 731,74
Pitkäaikainen	<u>7 154 543,41</u>	<u>8 054 453,76</u>
Lainat kunnalta	6 974 360,00	7 384 616,00
Siirtovelat	180 183,41	669 837,76
Lyhytaikainen	<u>3 420 326,25</u>	<u>3 049 277,98</u>
Lainat kunnalta	1 415 256,00	1 110 256,00
Ostovelat	292 101,16	195 594,77
Korottomat velat kunnalta	922 300,84	595 276,44
Muut velat	34 254,72	43 040,15
Siirtovelat	756 413,53	1 105 110,62
	<u>22 396 478,39</u>	<u>22 895 375,24</u>
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste,		
%	52,8	51,5
Suhteellinen velkaantuneisuus,		
%	172,8	184,4
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	172,8	184,4
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	5 148,9	5 080,5
Lainakanta 31.12., 1000 €	8 389,6	8 494,9

TASE, vesi- ja viemärlaitostoiminta

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT	20 191 037,10	20 530 866,92
Aineettomat hyödykkeet	<u>553 798,33</u>	<u>664 232,29</u>
Muut pitkävaikutteiset menot	553 798,33	664 232,29
Aineelliset hyödykkeet	<u>19 622 858,77</u>	<u>19 852 254,63</u>
Maa- ja vesialueet	56 342,24	56 342,24
Rakennukset	4 792 305,07	5 022 269,32
Kiinteät rakenteet ja laitteet	14 326 615,47	14 329 998,81
Koneet ja kalusto	112 462,61	212 114,25
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	335 133,38	231 530,01
Sijoitukset	<u>14 380,00</u>	<u>14 380,00</u>
Muut saamiset	14 380,00	14 380,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 272 081,82	1 500 361,84
Vaihto-omaisuus	<u>143 381,84</u>	<u>156 438,13</u>
Aineet ja tarvikkeet	143 381,84	156 438,13
Saamiset	<u>860 812,41</u>	<u>471 588,65</u>
Lyhytaikaiset saamiset	<u>860 812,41</u>	<u>471 588,65</u>
Myyntisaamiset	646 988,55	303 569,72
Saamiset kunnalta	101 378,16	20 236,83
Siirtosaamiset	112 445,70	147 782,10
Rahat ja pankkisaamiset	267 887,57	872 335,06
	<u>21 463 118,92</u>	<u>22 031 228,76</u>

TASE, vesi- ja viemärlaitostoiminta

VASTATTAVAA	31.12.2017	31.12.2016
OMA PÄÄOMA	10 601 745,01	10 634 986,49
Peruspääoma	4 977 083,55	5 153 658,95
Edellisten tilikausien ylijäämä	5 481 327,54	5 262 132,42
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	143 333,92	219 195,12
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	286 504,25	324 947,10
Poistoero	286 504,25	324 947,10
VIERAS PÄÄOMA	10 574 869,66	11 071 295,17
Pitkäaikainen	<u>7 154 543,41</u>	<u>8 054 453,76</u>
Lainat kunnalta	6 974 360,00	7 384 616,00
Siirtovelat	180 183,41	669 837,76
Lyhytaikainen	<u>3 420 326,25</u>	<u>3 016 841,41</u>
Lainat kunnalta	1 415 256,00	1 110 256,00
Ostovelat	292 101,16	193 661,72
Korottomat velat kunnalta	922 300,84	564 772,92
Muut velat	34 254,72	43 040,15
Siirtovelat	756 413,53	1 105 110,62
	<u>21 463 118,92</u>	<u>22 031 228,76</u>
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	50,7	49,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	172,8	183,8
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	172,8	183,8
Kertynyt ylijäämä, 1000 €	5 624,7	5 481,3
Lainakanta 31.12., 1000 €	8 389,6	8 494,9

TASE, hulevesi

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT	933 359,47	863 672,48
Aineelliset hyödykkeet	<u>933 359,47</u>	<u>863 672,48</u>
Kiinteät rakenteet ja laitteet	933 359,47	863 672,48
	<u>933 359,47</u>	<u>863 672,48</u>
 VASTATTAVAA	 31.12.2017	 31.12.2016
OMA PÄÄOMA	933 359,47	861 739,43
Jäännöspääoma	1 409 154,41	1 262 608,53
Edellisten tilikausien ylijäämä	-400 869,10	-186 361,72
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-74 925,84	-214 507,38
VIERAS PÄÄOMA	0,00	1 933,05
Lyhytaikainen	<u>0,00</u>	<u>1 933,05</u>
Ostovelat	0,00	1 933,05
	<u>933 359,47</u>	<u>863 672,48</u>

Vuoden 2016 vertailutaseesta on poistettu lyhytaikaiset saamiset kunnalta sekä lyhytaikaiset velat kunnalta. Näitä ei uuden yleisohjeen mukaan voi eriytetyssä taseessa olla. Summat sisältävät vuoden 2016 jäännöspääomaan.

KOKONAISTULOT JA -MENOT

		1.000			1.000 e
TULOT		e	MENOT		
Toiminta			Toiminta		
Toimintatuotot		6 132	Toimintakulut		2 977
Korkotuotot		0	Korkokulut		109
Muut rahoitustuotot		3	Muut rahoituskulut		1 350
Tulorahoituksen korjauserät			Tulorahoituksen korjauserät		
- Pys.vast.hyöd. luovutusvoitot		-8	Pakollisten varausten muu-		
Investoinnit			tos		0
Rah.osuudet inv.menoihin		88	Investoinnit		
Pys. vast. hyöd. luovutustulot		10	Investointimenot		1 490
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		0	Pitkäaikaisten lainojen väh.		410
Lyhytaikaisten lainojen lisäys		305	Lyhytaikaisten lainojen väh.		
Kokonaistulot yhteensä		6 531	Kokonaismenot yhteensä		6 336
Muut maksuvalmiuden muutokset		-799			
Rahavarojen muutos		604			
Yhteensä		6 336			
					Muutos%
			Kokonaismenot yhteensä v. 2013	6 929	
			Kokonaismenot yhteensä v. 2014	6 523	-5,9 %
			Kokonaismenot yhteensä v. 2015	11 926	82,8 %
			Kokonaismenot yhteensä v. 2016	9 360	-21,5 %
			Kokonaismenot yhteensä v. 2017	6 336	-32,3 %

9. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvät vastaavat on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Kaupunginvaltuusto on vahvistanut 10.12.2012 uudet poistosuunnitelmien perusteet ja kaupunginhallitus on vahvistanut 17.12.2012 poistosuunnitelman, jota on noudatettu 1.1.2013 lukien.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen keskihankintahinnan määräisenä.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6. Liikevaihdon erittely

	2017	2016
Vesimaksutuotot	2 346 792,48	2 381 227,73
Viemärimaksutuotot	3 616 845,91	3 505 850,81
Muut myyntituotot	118 086,63	112 890,82
	<u>6 081 725,02</u>	<u>5 999 969,36</u>

9. Palvelujen ostojen erittely

	2017	2016
Muiden palvelujen ostot	836 605,43	819 534,71

11. Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Poistosuunnitelma hyödykeryhmittäin 1.1.2013 lukien, kv 10.12.2012, kh 17.12.2012

Vanhojen rakennusten poistoissa, mm. mädättäjä, on noudatettu vanhaa 8 %:n menojäännöspoistoa. Kaikissa muissa hyödykkeissä on noudatettu kh:n 17.12.2012 hyväksymää poistosuunnitelmaa.

	Poisto- menetelmä	Perusteet(kv hyv) poistoaika/%	Poistoaika/ poistoprosentti
<u>Aineettomat hyödykkeet</u>			
Kehittämismenot	Tasapoisto	2-5 vuotta	3 vuotta
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5-20 vuotta	5-20 vuotta
Atk-ohjelmistot	Tasapoisto	2-5 vuotta	3 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	Tasapoisto	2-5 vuotta	3 vuotta
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>			
<u>Maa- ja vesialueet</u>	Ei poistoaikaa		
<u>Rakennukset ja rakennelmat</u>			
Hallinto- ja laitosrakennukset	Tasapoisto	20-50 vuotta	20 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset	Tasapoisto	20-30 vuotta	20 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset	Tasapoisto	20-30 vuotta	20 vuotta
Asuinrakennukset	Tasapoisto	30-50 vuotta	30 vuotta
Talousrakennukset	Tasapoisto	10-20 vuotta	10 vuotta

23. Saamisten erittely

	2017	2016
Lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä		
Myyntisaamiset	145,64	0,00

Lyhytaikaiset saamiset kuntayhtymiltä, joissa kaupunki on jäsenenä

	2017	2016
Myyntisaamiset	4 925,84	6 052,75

24. Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Arviolaskutus joulukuulta	107 790,50	132 543,24

25. Oman pääoman erittely

	2017	2016
Peruspääoma 1.1.	6 386 237,96	6 386 237,96
Peruspääoma 31.12.	6 386 237,96	6 386 237,96
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	5 080 458,44	5 075 770,70
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	5 080 458,44	5 075 770,70
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) 31.12.	68 408,08	4 687,74
Oma pääoma yhteensä 31.12.	11 535 104,48	11 466 696,40

27. Pitkäaikaiset velat

	2017	2016
Lainat kunnalta	5 333 328,00	5 743 584,00

31. Sekkitililimiitti

	2017	2016
Luotollisen sekkitilin sekkilimiitti 31.12.	600 000,00	300 000,00
- siitä käyttämättä oleva määrä	600 000,00	300 000,00

32. Muiden velkojen erittely

	2017	2016
Muut velat	34 254,72	43 040,15
Muut velat yhteensä	34 254,72	43 040,15

33. Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Pitkäaikaiset siirtovelat		
HKScan Finland Oy	180 183,41	669 837,76
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Econet Oy	0,00	200 000,00
HKScan Finland Oy	562 000,00	635 000,00
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotus	160 624,05	194 215,16
Muut henkilöstökuluihin liittyvät siirtovelat	19 011,61	23 126,65
Muut siirtovelat	14 777,87	52 768,81
Siirtovelat yhteensä	936 596,94	1 774 948,38

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

41. Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

Kaupunki on teettänyt BDO Oy:llä Kojjärven alueen Jätevesiosuuskunnan talouden ja toiminnan edellytyksistä selvityksen. Raportin johtopäätöksenä todetaan, että Kojjärven alueen Jätevesiosuuskunnan verkoston hankinta-arvo ja siten myös sen rakentamista varten otettujen lainojen määrä on huomattavan suuri verrattuna osuuskunnan vuotuisen liikevaihtoon. Raportin mukaan onkin ilmeistä, ettei jätevesiosuuskunta pysty omalla toiminnallaan merkittävästi lyhentämään velkojaan, vaan sen velkavastuut tulevat pääosin lainojen takaajan eli Forssan kaupungin maksettaviksi. Forssan kaupunginvaltuusto käsitteli asiaa 13.11.2017 ja päätti, että Kojjärven alueen Jätevesiosuuskunnan liiketoiminnan, käyttöomaisuuden ja lainojen siirto Forssan vesihuoltoliikelaitokselle tapahtuu 1.7.2018. Järjestelyn seurauksena vesihuoltoliikelaitoksen tasearvo kasvaa siirtyvän verkoston arvolla ja osuuskunnan jäljellä oleva, kaupungin takaama laina tulee vesihuoltoliikelaitoksen vastattavaksi.

Vesihuoltoliikelaitoksen johtokunta esitti kokouksessaan 14.3.2017, että samanaikaisesti Kojjärven alueen jätevesiosuuskunnan järjestelyiden kanssa valmisteltaisiin samalla alueella toimivan Matkun vesiosuuskunnan verkoston ja toimintojen siirtymistä vesihuoltoliikelaitoksen hoidettavaksi. Matkun vesiosuuskunta on velaton. Päätöstä Matkun vesiosuuskunnan siirron osalta ei ole tehty.

Henkilöstöä koskevat liitetiedot

42. Henkilöstön lukumäärä 31.12.	2017	2016
Henkilöstön lukumäärä	21	25
- joista osa-aikaisia	1	2

43. Henkilöstökulut	2017	2016
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	1 241 268,38	1 360 266,27
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	83 998,24	73 447,14
Henkilöstökulut yhteensä	1 325 266,62	1 433 713,41

44. Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut	2017	2016
Forssan Työväenyhdistys	392,00	196,00
Keskusta, Forssa	70,00	70,00
Kokoomus, Forssa	431,25	354,75
Vasemmistoliitto, Forssa	136,50	63,00
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	1 029,75	683,75

Käytetyt kirjanpitokirjat:

Päiväkirja	sähköisenä
Pääkirja	sähköisenä
Tasekirja	sidottuna
Tase-erittelyt	paperitulosteina

Käytetyt tositesarjat

Kirjanpito	
MUIST1	Muistio, ulk. RD
MUISIS	Muistio, sis. RD
KOMTOS	Käyttöomaisuus
SISLAS	Sis.laskut, ProeLaskutus

Ostoreskontra	
OSTOT	Ostolaskut Rondo
OMAKSU	Ostomaksut

Myyntireskontra	
YMR10	Laskulaji 10
YMRMAN	Manuaalisuoritukset
YMRVII	Viitesuoritukset
YMRHYV	Hyvityslaskujen kuittaus
YMRK	Tileistä poisto
YMR77	Laskulaji 77
YMR78	Laskulaji 78
YMR79	Laskulaji 79

Liittymät kirjanpitoon/ostoreskontraan	
PANKKI	Pankin tiliote
PALKAT	Palkkatositteet
VARAST	Varasto Sonet

Muut	
ALKUSA	Alkusaldot
BUD	Talousarvio

Selvitys kirjanpidon säilytyksestä:

Tasekirja säilytetään pysyvästi. Muun kirjanpitoaineiston säilyttämisessä noudatetaan kirjanpitolain 2. luvun 10 §:n säännöksiä, paitsi tositeaineistoa säilytetään arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti 10 vuotta.

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Forssassa 27. maaliskuuta 2018

Riikka Kinnunen
puheenjohtaja

Anne-Mari Aalto

Janne Vuorenmaa

Mari Penttilä

Antero Koskenoja

Kimmo Paakkonen
vesihuoltojohtaja

TILINTARKASTUSMERKINTÄ

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen.

Forssassa

BDO Audiator Oy
Tilintarkastusyhteisö

Minna Ainasvuori, HT, JHT